

A festő, aki hazavitte az erdőt

VALAKI, VALAHOL

Hogy az ország leghidegebb völgyében nem fáztam, azt egy asztalosnak köszönhetem. Egy valahai erdésznek, egy néhai vadőrnek. Aki most festő. De milyen!

Az a kacsapár! Minden ott kezdődött. Egerben, egy kávézó falán láttam meg a bekeretezett kis tollrajzot. Egy zsombékosban összebújó két vadkacsát. Részletgazdag, finom rajz, akár egy Dürer-metszet, hajoltam közelebb. Betűzöm az ormótlan aláírást...

-*Ki ez a Matyikó?*

A kávéházas odajön.

-*A Matyikó Tibor?* Az kérem, egy nagy, mackó ember. Itt lakik nem messze a hegybe, Szentdomonkoson. Erdőjáró asztalosmester. Kiderült, így rajzol... És fest is.

Hát, ha így rajzol, tudhat valamit. Pestre érkezve, kutatom, van-e ennek az erdei embernek telefonja. Van, mondja a kereső kisasszony, s adja is nyomban. Kicsöng az szépen. A gazdája bele is szól. Mondom, a kacsák miatt hívom.

-*Tőkés récék azok, ha egyre gondolunk...*

-*Hol festette őket?*

-*A Balaton partján születtem, láttam ott eleget.*

-*Onnan elég messze került, ez az ország másik csücske...*

-*Iderendelt az élet.*

-*Elmehetnék magához, beszélgetni?*

-*Az nekem nagyon jó lenne. De úgy jöjjön, ne siessen el! Aludjon nálam! És akkor érkezzen, amikor nincs itt asszony!*

-*Mit nem gondol...*

-*Félreértett. Beszélgetni nem lehet asszony mellett, csak egyedül. És én sokat vagyok egyedül. Majd főzök valamit magunknak, hozok kis bort is, kimegyünk az erdőre, elbeszélgetünk. Jöjjön csak, jöjjön!*

A gébics meg a frizsidere

A pesti busz szinte a kapuban tesz le, egy megtermett ember integet. Az már most biztos, hogy Szentdomonkos, Ózd és Salgótarján között, a Heves-Borsodi dombság leghosszabb völgyének egyik leghosszabb faluja. Hat-hétszáz ember lakja.

-*Ha tudná, hogy ez a völgy az ország leghidegebb helye! Egész évben nagy a huzat itt, kelet-nyugat irányban.*

-*Még nem fázom – biztatom magam.*

-*Nem is fog. Csizmát húzunk, anorákot, alá meleg pulóvert. Itt egy távcső, ezt vegye a nyakába! Akár indulhatunk is.*

-*Azért lepakolnék...*

Bemegyünk a házba, mindenütt képek. Állatok, főleg madarak, festve, rajzolva.

-*Magánál nem is kell az erdőt járni – mondok – Hazahozta, lakóstul.*

-*Más az ott kint – pakol a házigazdám. Nem tudok elszakadni a képektől. Tökéletes kis remekek.*

-*Ez itt „kicsoda”? – mutatok egy képre.*

-*A kökénybokron? Tövisszűrő gébics. Erős csőrű, életrevaló kismadár. Tücsköt, bogarat, pajort eszik, hinné, hogy pockot is lakmároz néha? Aztán a zsákmányát, tudja, hogy spájzolja? Föltűzi a bokor tövisére. A párjával együtt onnan elemózsiáznak. Ilyen a gébics frizsidere.*

Hová lett a pipiske?

Házigazdám nógatna, de még egy képről kivallatom. Egy bóbitás kismadárról.

-Ez egy búbos pacsirta. Pipiskének is nevezik. Azelőtt sok élt nálunk. Én Fedémesen, egy nyolcszáz éves faluban, méhészt falu még ma is – ott találkoztam búbos pacsirtával. Míg lóval dolgoztak a parasztok, addig volt jó életük a pipiskéknek, a lócitrom volt az eledelük. Mára szinte kihalt a búbos pacsirta. Talán ha több lenne a ló... Na, de induljunk, hosszú már az árnyék, korán sötétedik!

Átvágunk a festő háza mögött egy vízmosáson, és a domonkosi kőhegy felé vesszük az irányt. Meredek az út, hallgatunk.

-*Lesz valami ebédünk ma?* – kérdezem korgó gyomorral, óvatosan, két kaptató között.

-Előbb a munka, aztán a szórakozás! De ne féljen, főztem! – nevet Matyikó Tibor, és szeméhez illeszti a távcsövet. – Fenyőrigók! Nézzel! Be tudja fogni?

Nagy csapat, finom röptű kismadár, nem tudom a szemem levenni róluk. A messzelátó egészen közel hozza őket. Száz meg száz apró csőr bontogatja a fenyőtobozokat.

-Innen a nevük. Északról jönnek, az idén kicsit korán. Fenyőmagon élnek. A téli erdőt telecsivogják, nekem kedves madaraim.

-*Hát az ott?*

-Magason? Héja. Látja, hosszú farka van, azzal tud lavírozni. Szereti a galambot. Azok, ha csapatban vannak, megússzák, de ha kivág egyet közülük, azt addig hajszojja, míg az övé lesz. Gyors mint a villám. Azért, mert a ragadozó madár sokkal több képet tud feldolgozni, mint például az ember. A héja kétszázötven képvillanást dolgoz fel másodpercenként, míg mi legfeljebb harmincat észlelünk ennyi idő alatt.

A csúcsragadozó – ez jut az eszembe, és magunkra, emberekre gondolok. Az előbb egy gyönyörű dombhajlatban, épp egy százados vadkörtefa alatt friss szántást mutatott a valahai erdész.

-Ez egy ősgyep. Nem tudom, mi célból szántottak itt. De hogy belegyalogoltak a természetbe, az biztos. Számptalan növényt, rovar, apró állatot pusztítottak el, bolygattak meg. Az eredeti állapot már soha nem áll vissza. De ahhoz, hogy ezen a kis földdarabon valamennyire megnyugodjon a táj, tizenöt, húsz év kell.

Kis magaslatra érünk, az előbb a földdel borított köveken borznyomokat mutatott vezetőm, aztán csendben a távcsövet szeméhez emeli, fejével a távolba bök:

-Rapsic lehet. Hurokkal dolgozik, orvvadász. Vadórként sem szerettem összeakadni ilyenekkel. Szabálytalan, fura emberek.

Messze, kalapos alak ballag, a távcsövön át látom, öreg hátizsák a vállán. Mintha éreznél, hogy nézzük, visszafordul, sokáig szemlélődik ebbe az irányba.

Amikor a kolomp szól

Oldalt fordulok, majdnem felkiáltok, őzek! Egy csapat őz vág ki a sűrűből. Megállnak, fejüket feltartva szimatolnak, aztán usgyi, nekiiramodik a csapat a lejtőnek. Végigkövetjük, ahogy fölszaladnak, föl, a távolabbi dombra.

-Látja a hátsó felüket?

-*Fehér folt...*

-Úgy nevezik, tükör. Meneküléskor egyre feltűnőbb lesz, egyre fehérebb, nagyobb. Jelzés ez a többieknek: veszély van! Fuss!

Azt hittem, ilyenkor csönd van az erdőn. Baktatunk majd magunkban. És lám. Most meg messziről kolompszót hallok.

-Valahol a közelben legeltetnek. nem messze, a Tipászó-tanyán tehének is vannak, meg nagy akol a juhoknak. Azelőtt arra, szemben, a dombok mind legelők voltak. Látja, most a sok boróka meg akár kezdi visszahódítani a területét. Ha békén hagynák, nemsokára újra növekedésnek indulna az erdő.

-*Miért kell az erdő?*

-Megfogja a talajt, megfogja a vizet. Jó levegőt csinál, enyhét ad, később fát. Lakhelyet állatnak, madárnak. Meghalunk erdő nélkül...Nem figyel az árvizeket...?

Most lefelé eregélünk, ügyesnek kell lenni, sok a bokor, nincs út, meredek irtáson haladunk. Nemsokára összetalálkozunk a juhokkal. De akkor már tele vagyok apróbojtorjával. Ahogy a juhász kuttyája is, ő ki se látszik belőlük. Megállunk kicsit.

-Makkra vágnak a birkák – mondja a pásztor -, tegnap odavittem őket, most nem smakkol a legelő.

Kérdem, hány kolomp szól, mert többet hallottam.

-Nagy nyáj, hát több szól. De nem az elsőkre rakjuk, mert az elszaladna. A hátsó visszatartaná a nyáját. A középsők viszik a csengőt is, a kolompot is.

**

Megint tanultam. És így volt ez még két álló napig. Matyikó Tibortól, a festővé lett Balaton-parti gyerektől, aki messzire jutott. A soproni erdészeti iskola, a vadórség, a természetfotózás, amelyet nagy sikerrel űzött, a felejthetetlen kaland a Bajkál-tónál, a veszprémi állatkertben eltöltött idők a hiúzok között, az erdőben elballagott ezernyi csöndes óra, a madarak röptét kísérő, évtizedes szelíd figyelem, talán mind a képeit készítették elő. Lehet, hogy feleségétől kívánta meg a természet megörökítését, ő már régebben festett tájat, állatokat. A házaspár elvált, lányaik nagyok, béke van közöttük, közel élnek egymáshoz, itt, ezen a szelíd tájon, ebben a hideg völgyben, amelye egyáltalán nem éreztem hidegnek.

-*Miért fest?* – kérdeztem Matyikó Tibort.

Ültünk a rántott csirke romjai fölött, talán egy kis egri bort is ittunk. Rám nézett, aztán ki, a dombjaira. Csak sokára válaszolt:

-Azért festek, hogy érezzem az alkotás örömét. S hogy kedvüket leljem képeimben az emberek.

2004.november 24.

Schäffer Erzsébet

nők lapja